

עפ"ג 47627/12/16 - משה אמר נגד מדינת ישראל

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים פלייט
לפני כב' השופטים: י' נועם - סגן נשיא, ר' פרידמן-פלדמן וא' אברבנאל

עפ"ג 47627-12-16 משה אמר נ' מדינת ישראל

משה אמר

המערער

על-ידי ב"כ עו"ד גל זייד

נגד

מדינת ישראל

המשיבה

באמצעות פרקליטות מחוז ירושלים

פסק דין

סגן הנשיא י' נועם:

1. לפנינו ערעור על גזר-דינו של בית-משפט השלום בירושלים (כב' השופטת ג' סקפה שפירא), מיום 9.11.16, לפיו נגזר דינו של המערער לחודשיים מאסר על תנאי ולצו מבחן של שנה, זאת בגין הרשעתו, על-פי הודאתו, בעבירות סיוע לזיוף מסמך, שימוש במסמך מזויף והתחזות לאחר בכוונה להונות - לפי סעיפים 418 (בשילוב 31), 420 ו-441 לחוק העונשין, התשל"ז-1977.

כתב-האישום הוגש נגד המערער (נאשם 2 בבית-משפט קמא) ונגד נאשם נוסף - נאשם 1 באותו הליך. נאשם 1 הורשע בעבירות של קשירת קשר לעוון, זיוף, ניסיון לקבל דבר במרמה, שימוש במסמך מזויף וסיוע להתחזות, ודינו נגזר לחודשיים מאסר על תנאי, צו מבחן לשנה ושירות לתועלת הציבור בהיקף שך 200 שעות.

בין הצדדים הושג הסדר דיוני בערכאה קמא, לפיו המערער יודה בכתב-אישום מתוקן, ובאותו שלב לא יורשע, בשל רצונו להמתין לתוצאות בקשה לעיכוב הליכים שהגיש. הבקשה לעיכוב הליכים נדחתה טרם מועד מתן גזר-הדין. נאשם 1 הודה בעובדות כתב-האישום ללא הסדר.

2. להלן עובדות כתב-האישום המתוקן, העומדות ביסוד הודאתו והרשעתו של המערער, כפי שהובאו בגזר-דינו של בית-משפט קמא. נאשם 1 סטודנט במכללה, נכשל פעמיים במבחן "אמירים" באנגלית. נאשם 1 פנה למערער במספר מועדים, עד שלבסוף נעתר המערער לבקשתו, ושניהם החליטו כי בשל שליטתו של המערער בשפה האנגלית, יתחזה הלה לנאשם 1 ויבחן במקומו בבחינת האנגלית במכללה. נאשם 1 ביקש מהמערער להעביר לידי "תמונת פספורט"

עמוד 1

שלו, המערער עשה כן ונאשם 1 הכין באמצעותה עותק מזויף של תעודת הזהות שלו ובה תמונתו של המערער. התעודה המזויפת נמסרה על-ידי נאשם 1 לידי המערער ביום המבחן. המערער נכנס לחדר המבחן, הזדהה כנאשם 1 באמצעות תעודת הזהות המזויפת וחתם בטופס הנוכחות בשמו של נאשם 1. המרמה התגלתה בשל חשד של הבוחן שהיה במקום והתוכנית לא יצאה אל הפועל.

3. המערער בן 28, רווק המתגורר כיום עם הוריו. הוא סטודנט לדימוס ורנטגנאות באוניברסיטת "בר אילן", בשנת לימודיו האחרונה. מתסקיר שירות המבחן עולה, כי המערער סיים לימודי תיכון עם תעודת בגרות מלאה, למד במכינה, התגייס לנח"ל ושירת שירות קרבי מלא. הוא למד שנה ראשונה במכללה, אך עזב את הלימודים בעקבות ביצוע העבירות והחל ללמוד באוניברסיטת בר-אילן בשנת 2014. המערער קיבל אחריות על ביצוע העבירה, וציין באוזני קצינת המבחן כי נכנע להפצרותיו של נאשם 1, שאותו הכיר בשירותם בצבא, לאחר שחש במצוקתו ומתוך חשש כי הסירוב יפגע בחברות ביניהם. שירות המבחן ציין, כי העבירה מהווה חריג להתנהגותו הנורמטיבית של המערער; כי ההליך המשפטי מהווה עבורו גורם מציב גבול; וכי המערער הביע נכונות לקבלת טיפול. שירות המבחן התרשם, כי מדובר בצעיר בעל מערכת ערכים תקינה, שהפנים את חומרת העבירה ועלול להיפגע מהרשעה בפלילים; ועל כן המליץ על הימנעות מהרשעה ועל הטלת שירות לתועלת הציבור למשך 120 שעות, בצד צו מבחן למשך שנה.

4. בטיעונים לעונש בערכאה קמא ביקש ב"כ המשיבה להרשיע את המערער ואת נאשם 1; לגזור את דינו של נאשם 1 למאסר בעבודות שירות, ואת דינו של המערער לשירות לתועלת הציבור בהיקף נרחב, זאת בצד מאסר על-תנאי וקנס. ב"כ המערער ביקש מבית-משפט קמא שלא להרשיע את מרשו ולהסתפק בהטלת שירות לתועלת הציבור ללא הרשעה.

5. הואיל והמחלוקת בערעור דנן נסבה בשאלה, האם יש להרשיע את המערער בדין, או שמא ניתן לסיים את ההליך בצו שירות לתועלת הציבור ללא הרשעה, נקדים ונסקור את הרקע המשפטי בסוגיית אי-ההרשעה; ובעניין זה נחזור על דברים שהשמענו בפסקי-דין אחרים.

6. הכללים בסוגיית ההימנעות מהרשעה הותוו בפסיקת בית-המשפט העליון. נפסק, כי ניתן להגיע בגזר-דין לתוצאה של אי-הרשעה "רק בנסיבות יוצאות דופן, בהן אין יחס סביר בין הנזק הצפוי מן ההרשעה בדין לבין חומרתה של העבירה" (ר"ע 432/85 גדעון רומנו נ' מדינת ישראל (21.8.85)). ההלכה הפסוקה מורה, כי הימנעות מהרשעה אפשרית בהתקיים שני גורמים מצטברים: "ראשית, על ההרשעה לפגוע פגיעה חמורה בשיקום הנאשם, ושנית, סוג

העבירה מאפשר לוותר בנסיבות המקרה המסוים על ההרשעה בלי לפגוע באופן מהותי בשיקולי הענישה האחרים..." (ע"פ 2083/96 תמר כתב נ' מדינת ישראל, פ"ד נב(3) 342, 337 (1997)). בשורה ארוכה של פסקי-דין נקבע, כי הימנעות מהרשעה של מי שאשמתו הוכחה, הנה בגדר "חריג שבחריגים" והיא "תיעשה אך במקרים יוצאי דופן" (ראו למשל: ע"פ 8528/12 אלירן ציפורה נ' מדינת ישראל (3.3.13), והאסמכתאות המפורטות שם; ורע"פ 1949/15 תקרורי נ' מדינת ישראל (2.4.15)). באשר לשאלה, האם עצם ההרשעה עלולה לפגוע "פגיעה חמורה" בשיקומו או בעתידו של הנאשם, נפסק כי על בית-המשפט להשתכנע, כי "הפגיעה הקשה שתיגרם לנאשם בעטיה של הרשעה, אינה שקולה כלל ועיקר לתועלת הציבורית המועטה שזו תניב" (ע"פ 9150/08 מדינת ישראל נ' ביטון (23.7.09)). עוד נפסק, כי בבוא בית-המשפט לבחון את הנזק העלול להיגרם לנאשם "יש להתייחס לנזק מוחשי-קונקרטי, ואין להידרש לאפשרויות תיאורטיות, על פיהן עלול להיגרם לנאשם נזק כלשהו בעתיד" (ע"פ 8528/12 בעניין אלירן צפורה לעיל; וכן ראו ע"פ 2862/12 מילמן נ' מדינת ישראל (24.1.13)); וכי על הנאשם העותר לאי-הרשעתו, להציג "חשש ממשי כי הטלת אחריות בפלילים תחבל בסיכויי שיקומו... ובחזרתו לדרך הישר" (רע"פ 7720/12 פלוני נ' מדינת ישראל (12.11.12); וכן ראו: רע"פ 3589/14 שרון לוזון נ' מדינת ישראל (10.6.14)). כן הודגש, כי את הטענות בדבר פגיעה קשה וקונקרטית בסיכויי השיקום, יש לבסס בתשתית ראייתית מתאימה (רע"פ 7224/14 משה פרנסקי נ' מדינת ישראל (10.11.14)).

7. בגזר-דינו, דחה בית-משפט קמא את הבקשה להימנע מהרשעה. בהתייחסו לתנאי הראשון הנדרש בבחינת סוגיית אי-ההרשעה, הנוגע לסוג העבירות ונסיבות ביצוען, הדגיש בית-המשפט, כי מדובר בשני נאשמים שחברו יחדיו כדי להשיג במרמה את הפטור מלימודי אנגלית לנאשם 1. בית-המשפט ציין, כי אמנם חלקו של המערער קטן מחלקו של הנאשם 1, שהיה הגורם שהניע את התהליך כפי שמתואר בכתב-האישום, וכי המערער אף לא צפוי היה להפיק כל רווח אישי כתוצאה מן המעשים, עם זאת, הדגיש בית-משפט קמא, כי "מדובר בעבירות שיש בהן כדי לפגוע בסדרי חברה תקינים בטוהר הבחינות ובטוהר המידות, עבירות שהן קלות לביצוע וקשות לחשיפה ושורת המקרים שבאים בפני ביהמ"ש מלמדת כי הן אף נפוצות". עוד הוסיף, כי אין מדובר "במעידה רגעית", הואיל והעבירות שביצעו המערער ונאשם 1 דרשו תכנון ומעשי הכנה. בנסיבות אלה, סבר בית-המשפט, כי "בשל חומרת המעשים הם אינם עומדים בתנאי הראשון של **הלכת כתב**". בהידרשו לשאלת הפגיעה שעלולה להסב ההרשעה למערער, הביא בית-משפט קמא בחשבון את העובדה שהמערער לומד במסלול אקדמאי, ומתעתד לעסוק בתחום לימודיו - דימות ורנטגנאות. בצד זאת ציין בית-המשפט, כי לא הוצגה תשתית מתאימה לביסוס הטענה לפיה ההרשעה בדין תגרום נזק קונקרטי ממשי לשיקומו ולעתידו של המערער. בהקשר זה הוסיף בית-משפט קמא, כי היעדר עבר פלילי אינו תנאי בל-יעבור לעבודה בתחום שבו מבקש המערער לעסוק; והוסיף, כי מובן שבחינת עברו הפלילי של המערער על-ידי מעסיק פוטנציאלי כלשהו חייבת להיות כפופה לחוק המרשם הפלילי ותקנת השבים, התשמ"ו-1986, ולכללים שנקבעו בגדרו באשר

למסירת מידע מהמרשם הפלילי לגורמים שונים. בית-המשפט ציין, כי אכן קיים חשש ערטילאי לפגיעה בקריירה העתידית, שעה שמדובר בצעירים הלומדים מקצוע שבו הם מבקשים לעסוק; ואולם, חשש זה הנו אינהרנטי לכל הרשעה, ואינו חריג בעניינו של המערער. לנוכח האמור, הרשיע בית-משפט קמא את המערער ואת נאשם 1 בעבירות שבהן הודו.

בהמשך, נדרש בית-משפט קמא לקביעת מתחמי הענישה, ואגב כך הדגיש כי העבירות "פוגעות בשוויון, בטוהר הבחינות, ובטוהר המידות", ואף התייחס לנסיבות ביצוען הקונקרטיות. בהמשך, קבע בית-משפט קמא מתחמי ענישה כדלהלן: לגבי המערער - מתחם הנע בין מאסר על תנאי עד לשירות לתועלת הציבור בהיקף נרחב, בצד מאסר על-תנאי וקנס; ובאשר לנאשם 1 - מתחם הנע בין מאסר על-תנאי לבין מאסר קצר בעבודות שירות, בצירוף מאסר על-תנאי וקנס. אשר לקביעת העונש המתאים לנאשמים, התחשב בית-משפט קמא בנסיבותיהם האישיות של המערער ושל נאשם 1, כפי שעלו מתסקיר שירות המבחן וממכתבי ההמלצה והתעודות שהוגשו מטעמם; בהודאתם שחסכה זמן שיפוטי; בחרטה הכנה שהביעו והאחריות שלקחו על מעשיהם; ובעובדה שכתב-האישום הוגש בשיהוי של שנה וחצי לאחר ביצוע העבירות.

8. ב"כ המערער מלין על ההחלטה להרשיע את המערער, ושלא להסתפק בהטלת שירות לתועלת הציבור, ללא הרשעה, כמומלץ על-יד שירות המבחן. לגרסתו, סוג העבירה מאפשר בנסיבות המקרה דן הימנעות מהרשעה. הוא הדגיש את נסיבות המקרה, שבהן המערער - אשר תפקודו בעבר, לרבות בשירות צבאי ביחידת חי"ר, היה נורמטיבי וחיובי - מעד בביצוע העבירות מתוך כוונה לסייע לחברו מהשירות הצבאי. עוד טען, כי טעה בית-משפט קמא בכך שסבר כי לא הוכח נזק קונקרטי בעניינו של המערער. הוא הדגיש, כי הוכח שהרשעה בדין תסב למערער נזק קונקרטי, לנוכח גילו הצעיר בעת ביצוע העבירה, 25 שנים, וההשפעה שעשויה להיות להרשעה על עיסוקו בעתיד כטכנאי דימות, לאחר שיסיים את לימודיו האקדמיים בתחום דימות ורנטגנאות. בהקשר זה הדגיש ב"כ המערער, כי לצורך ביסוסו של נזק קונקרטי, די בקיומה של הסתברות ממשית לקיומה של פגיעה קונקרטית בסיכויי תעסוקתו של המערער בעתיד, ולא נדרשת הוכחה ברמה של ודאות מוחלטת לפגיעה. לדבריו, החשש לפגיעה קונקרטית ממשית בעניינו של המערער הוכח, לנוכח העובדה שעיסוקו המקצועי כטכנאי דימות ורנטגן אמור להיות, מן הסתם, בבתי-חולים ציבוריים; ולאור מסמכים שהציג במהלך הדיון בבית-משפט קמא, ממחלקת משאבי אנוש בבית-החולים בלינסון, לפיהם מועמדים דוגמת המערער נדרשים להצהיר על היעדר עבר פלילי. הוא הציג אסופת פסקי-דין שבהם נמנעו בתי-המשפט מהרשעת נאשמים, על-מנת שלא לפגוע בסיכויי תעסוקתם בעתיד, משהוכח באותן נסיבות נזק קונקרטי שעלול להיות מוסב לנאשמים ככל שישורשעו.

9. ב"כ המשיבה מבקש לדחות את הערעור, וגורס כי בנסיבות העניין לא הוכחו תנאים המצדיקים הימנעות מהרשעה בדין. בין-השאר, הדגיש כי לא הוכח שהרשעה תמנע מהמערער לעסוק בתחום מקצועי, שכן במכתבים שהציג לבית-משפט קמא מבית-החולים, לא צוין שהרשעה תמנע את העסקתו.

10. כלל הוא, כי ערכאת הערעור לא גוזרת מחדש את העונש, אלא בוחנת את סבירות גזר-הדין של הערכאה הדיונית; וכי התערבותה בעונשים שנגזרו על-ידי הערכאה הדיונית שמורה למקרים חריגים בלבד שבהם נפלה טעות מהותית, או שהעונש שנגזר סוטה באופן קיצוני מרמת הענישה הראויה (ראו למשל: ע"פ 2422/15 איתן סרור נ' מדינת ישראל (7.11.16)). עיקרון זה חל גם על מתחם ההתערבות בשאלה, האם יש להרשיע נאשם בדין, או שמא להסתפק בהטלת אמצעי ענישה או טיפול ללא הרשעה בדין.

11. לאחר בחינת טיעוני הצדדים, הגענו לכלל מסקנה, כי אין לפנינו מקרה חריג שבו נפלה בפסק-הדין טעות המצדיקה התערבות ערכאת הערעור.

העבירות שביצע המערער - סיוע לזיוף מסמך, שימוש במסמך מזויף והתחזות לאחר בכוונה להונות - חמורות במהותן ובנסיבות ביצוען. כאמור, המערער נעתר לבקשתו של נאשם 1, לפיה יתחזה לנאשם 1 ויבחן במקומו במבחן "אמירים" במכללה - המקנה פטור מלימודי אנגלית. המערער העביר לנאשם 1, לבקשתו, "תמונת פספורט" שלו; ולאחר שהוכנה באמצעותה תעודת זהות מזויפת הנחזית להיות של נאשם 1 עם תמונת המערער, ניסה המערער להיכנס לחדר הבחינות, תוך הזדהות כוזבת כנאשם 1, באמצעות תעודת הזהות המזויפת, ואף חתם בטופס הנוכחות בשמו של נאשם 1. גם אם המערער לא היה מי שיזם את ביצוע העבירות, ואף אם הלה לא היה אמור להפיק תועלת אישית מהן, הרי שהוא נטל חלק פעיל במעשי ההונאה אגב הפגנת תעוזה לא מבוטלת, בעת התחזות באמצעות תעודת הזהות המזויפת. חומרת המעשים נובעת, הן בהיבט הכללי של מעשי המרמה, כשלעצמם; הן בשימוש בתעודת זהות מזויפת; והן, ובעיקר, לנוכח הפגיעה ב"טוהר הבחינות". סטייה מטוהר הבחינות במוסדות להשכלה גבוהה פוגעת הן בערכים של ישר והגינות, הן בתוקף ומעמד התארים הניתנים על-ידי המוסדות, והן בשוויון בקרב הסטודנטים. בענייננו מתווספות נסיבות נוספות, של מעשה מתוכנן הכולל עבירות נלוות, כאמור. העבירות שביצע המערער ראויות לגינוי והוקעה בדרך של הרשעה בדין; זאת לאור מהות המעשים והפגיעה האמורה בטוהר הבחינות, ולשם הרתעה אפקטיבית למניעת עבירות אלו - שקל יחסית לבצען וקשה לחשפן. על-כן, מקובלת עלינו עמדת בית-משפט קמא, לפיה - בהתאם למבחן הראשון שנקבע בהלכת כתב, העבירות שביצע המערער בנסיבות ביצוען אינן מאפשרות לוותר על ההרשעה מבלי

לפגוע באופן מהותי בשיקולי הענישה האמורים. די בכך, כדי לדחות את הערעור.

דעתנו כדעת בית-משפט קמא, כי בעניינו של המערער אף לא הוכח נזק קונקרטי שעלול להיגרם לו ככל שיורשע. ראשית, לא הוכח, כי עצם ההרשעה תשלול מהמערער את האפשרות לעסוק בתחום הדימות והרנטגנאות בעתיד, ויש להניח כי התאמתו לתפקיד תיבחן על ידי מעסיקים פוטנציאליים בעתיד לאחר בחינת מכלול השיקולים הרלבנטיים. שנית, החשש שהעלה המערער הנו אינהרנטי לכל הרשעה, ואינו חריג בעניינו.

12. על-יסוד האמור לעיל, הערעור נדחה.

המזכירות תמציא עותקים מפסק-הדין לב"כ הצדדים ולשירות המבחן.

ניתן היום, י"ז בסיוון תשע"ז, 11 ביוני 2017, בהיעדר הצדדים (על-פי הסכמתם).

אלי אברבנאל, שופט

רבקה פרידמן-
פלדמן, שופטת

יורם נועם, סגן נשיא